

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ДМІТРЕНКО НАТАЛІ ЄВГЕНІЇВНИ на дисертаційну роботу
ЧИЖИКОВОЇ ІННИ ВАЛЕРІЇВНИ на тему
«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ ЗАСОБАМИ
ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з
галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження І.В. Чижикової присвячене актуальній і науково значущій проблемі формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії в умовах цифрової трансформації вищої освіти.

Особливої актуальності робота набуває в контексті сучасних викликів, пов'язаних із необхідністю розвитку здатності здобувачів вищої освіти до саморегульованого навчання, відповідального прийняття освітніх рішень та безперервного професійного саморозвитку.

Обрана тема узгоджується з пріоритетними напрямками сучасних педагогічних і психолого-педагогічних досліджень, зокрема з науковими розвідками, спрямованими на розвиток студентоцентрованої освіти, автономного навчання та цифрової педагогіки. Вона також корелює з європейськими освітніми підходами щодо формування автономності, відповідальності й академічної свободи здобувачів вищої освіти.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, логічно вивіреними й внутрішньо узгодженими. Авторка демонструє глибоке розуміння теорії навчальної автономії, саморегульованого

навчання та особливостей їх педагогічної інтерпретації в умовах цифрового освітнього середовища.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується поєднанням ґрунтовного теоретичного аналізу з емпіричним дослідженням, чітким визначенням етапів експериментальної роботи та використанням адекватних методів діагностики сформованості компонентів готовності до навчальної автономії. Висновки дисертації логічно пов'язані з поставленою метою й завданнями та підтверджуються отриманими експериментальними даними.

3. Наукова новизна і достовірність одержаних результатів. Наукова новизна дослідження полягає в авторському осмисленні готовності до навчальної автономії як інтегративного особистісного утворення, що формується в процесі цілеспрямованого педагогічного впливу в цифровому освітньому середовищі.

Авторкою уточнено структуру означеної готовності, визначено критерії та показники її сформованості, а також запропоновано педагогічні умови її розвитку з урахуванням дидактичного потенціалу цифрових технологій.

Запропоновані педагогічні умови відображають багатовимірний і цілісний педагогічний процес, сукупність взаємопов'язаних дій, відносин і зв'язків, що втілюють істотні властивості досліджуваної системи та створюють можливість для коригування результатів залежно від поставлених цілей і завдань.

Водночас ці умови спрямовані на вдосконалення змісту, форм, методів і засобів організації процесу формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії засобами цифрових технологій та репрезентують суттєві структурно-функціональні зв'язки об'єкта педагогічного дослідження.

Реалізація авторських педагогічних умов уможливила їх експериментальну перевірку, результати якої засвідчили позитивну динаміку сформованості готовності до навчальної автономії в експериментальній групі.

Зокрема, порівняльний аналіз зафіксував суттєвий приріст показників в експериментальній групі (від +23,32 % до +28,58 %) порівняно з контрольною (від +4,78 % до +11,77 %).

Достовірність наукових положень підтверджується теоретичною узгодженістю концептуальних засад дослідження з класичними й сучасними теоріями автономного та саморегульованого навчання, а також результатами педагогічного експерименту.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Наукова значущість роботи полягає в цілісному аналізі проблеми формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії засобами цифрових технологій у педагогічній теорії та освітній практиці, а також у теоретичному обґрунтуванні умов переходу здобувача освіти від позиції об'єкта зовнішнього педагогічного впливу до суб'єкта самоспрямованого, внутрішньо детермінованого навчання в умовах цифровізації.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні та впровадженні науково-методичного забезпечення процесу формування означеної готовності. Авторкою запропоновано алгоритми й інструктивно-методичні карти підтримки автономного навчання; систему проєктних завдань різного рівня автономності з економічних дисциплін із використанням цифрових інструментів (Google Workspace, Power BI, Tableau, Canva тощо); інструментарій формувального оцінювання (цифрові рубрики, аркуші зворотного зв'язку, рефлексивні дашборди, електронні портфоліо).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Університету митної справи та фінансів, Університету імені Альфреда Нобеля та інших закладів вищої освіти.

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях.

Основні результати дослідження пройшли належну апробацію на наукових конференціях та відображені у 19 тезах доповідей. Повнота викладу матеріалу в 6 статтях у фахових виданнях, у тому числі в одному журналі, що індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та НАЗЯВО до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Публікації репрезентують ключові теоретичні положення, результати експериментальної роботи та практичні напрацювання.

6. Характеристика структури та змісту дисертації.

Дисертація має логічну, послідовну структуру та відзначається внутрішньою концептуальною цілісністю. Зміст розділів повністю відповідає поставленій меті й завданням дослідження. Особливої уваги заслуговує органічне поєднання теоретичних положень із практичними механізмами їх реалізації, що свідчить про зрілий науковий стиль авторки.

У першому розділі – «Теоретичні та методичні засади формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії засобами цифрових технологій» – на основі аналізу нормативних документів і психолого-педагогічної літератури розкрито теоретичні засади формування означеної готовності. Їх основу становлять міжнародні, європейські та національні рамкові документи, що відображають сучасні виклики розвитку вищої освіти, принципи академічної свободи та автономії, а також наукові праці, в яких уточнено ключові дефініції дослідження й узагальнено сучасний досвід вивчення феномену навчальної автономії та можливості використання цифрових технологій у цьому процесі.

У роботі подано авторське бачення сутності поняття «готовність студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії», обґрунтовано її структурні компоненти (ціннісно-мотиваційний, змістово-теоретичний,

операційно-практичний, особистісний), критерії та показники їх сформованості, а також визначено рівні сформованості досліджуваної готовності (високий, середній, низький) і розкрито їх зміст.

У другому розділі – «Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії засобами цифрових технологій» – визначено й теоретично обґрунтовано принципи та методологічні засади формування означеної готовності, а також експериментально перевірено педагогічні умови її розвитку: алгоритмізацію та організаційно-змістову підтримку автономного навчання; реалізацію проєктно-орієнтованого підходу з елементами вибору та поступовим ускладненням завдань; використання формувального оцінювання як інструменту розвитку самооцінки й відповідальності за власну освітню траєкторію.

Розроблена система педагогічних умов забезпечила поступовий перехід студентів від зовнішньо керованого до внутрішньо мотивованого, усвідомленого навчання, створюючи основу для саморозвитку, самоконтролю та відповідального професійного становлення в умовах цифрового суспільства.

Загалом структура дисертації є науково виваженою, логічно послідовною та змістовно насиченою. Вона забезпечує цілісне розкриття проблеми, поєднання фундаментального теоретичного аналізу з практико орієнтованими результатами та підтверджує завершеність і наукову обґрунтованість дисертаційного дослідження.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності.

Вивчення матеріалу дисертаційної роботи, а також ретельний аналіз наукових публікацій здобувачки дозволяють констатувати повну відповідність дисертації встановленим вимогам, відсутність ознак порушення вимог щодо академічної доброчесності, як-то: плагіату, компіляції, фабрикації,

фальсифікації тощо. Відтак, дисертаційне дослідження І.В. Чижикової є самостійною, оригінальною працею й не містить порушень академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, відзначаючи вагомі позитивні напрацювання та здобутки дисертантки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні дискусійні моменти та зауваження.

1. Авторка ґрунтовно спирається на класичні й сучасні концепції навчальної автономії та саморегульованого навчання, що дозволяє цілісно осмислити досліджуваний феномен. Разом із тим, на нашу думку, робота могла б виграти від чіткішого розмежування понять «навчальна автономія» та «саморегульоване навчання», які в окремих фрагментах дослідження використовуються як близькі за змістом.

2. Аналіз зарубіжного досвіду (стор. 34–38) був би повнішим, якби авторка звернула увагу на системи адаптивного навчання (наприклад, Knewton), що автоматизовано підтримують індивідуальну автономну траєкторію студента.

3. У роботі переконливо обґрунтовано педагогічні умови формування готовності до навчальної автономії. Водночас, з позицій теорії автономного навчання, доцільним виглядало б більш детальне висвітлення можливих ризиків «псевдоавтономії», коли зовнішньо автономні дії студентів не супроводжуються внутрішнім прийняттям відповідальності за навчальний результат.

4. Авторка обґрунтовує доцільність використання цифрових технологій як засобу формування готовності до навчальної автономії. Разом із тим, з огляду на сучасні дискусії в галузі автономного навчання, постає питання щодо можливих обмежень цифровізації, зокрема ризику зниження міжособистісної взаємодії та надмірної технологізації освітнього процесу.

5. Експериментальна частина дисертації переконливо підтверджує ефективність запропонованих педагогічних умов. Разом із тим, з позицій теорії

автономного навчання, цікавим виглядав би аналіз довготривалих ефектів сформованої автономії після завершення експериментального впливу.

Зазначені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи І. В. Чижикової та не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження, яке виконано на високому науково-теоретичному та практичному рівні.

9. Загальний висновок.

На підставі проведеного аналізу можна констатувати:

1. Дисертація робота Чижикової Інни Валеріївни «Формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії засобами цифрових технологій» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуального наукового завдання.

2. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, а достовірність і вірогідність висновків забезпечені під час дослідження.

3. Поставлену в дисертації мету та визначені завдання дослідження реалізовано послідовно, ґрунтовно й аргументовано. Усі положення, винесені на захист, мають належне теоретичне обґрунтування та логічно відображені в системі основних висновків, сформульованих чітко й переконливо. Зміст анотації повністю відповідає змісту дисертаційної роботи.

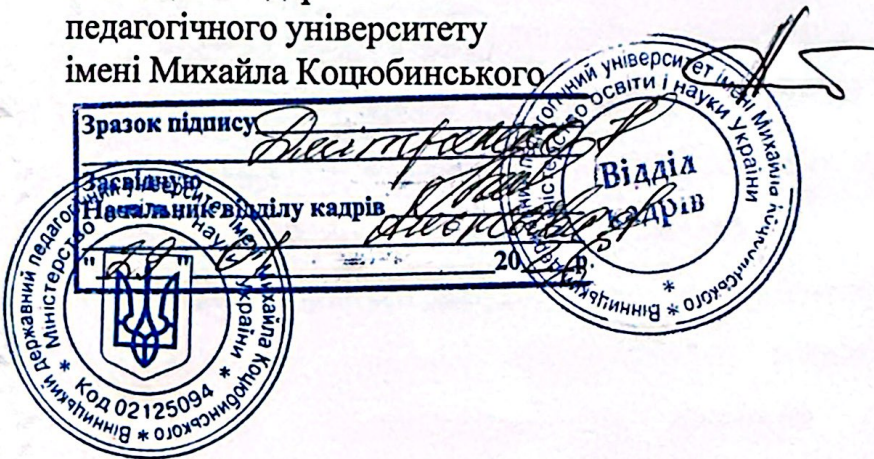
4. Дисертаційна робота Чижикової І.В. «Формування готовності студентів економічних спеціальностей до навчальної автономії засобами цифрових технологій» за актуальністю, науковою новизною та ступенем обґрунтованості теоретичних результатів, високим рівнем проведеного дослідження та практичним значенням відповідає вимогам до оформлення дисертацій, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 75 від 31.05.2019 р.); п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудженн

ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її авторка – Інна Валеріївна Чижикова заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

НАТАЛЯ ДМІТРЕНКО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 18:08:11 29.01.2026

Назва файлу з підписом: Відгук опонента_Дмітренко_Чижикова.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 7.2 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук опонента_Дмітренко_Чижикова.pdf
Розмір файлу без підпису: 7.3 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ДМІТРЕНКО НАТАЛЯ ЄВГЕНІЇВНА

П.І.Б.: ДМІТРЕНКО НАТАЛЯ ЄВГЕНІЇВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2742718029

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 18:08:14
29.01.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000E7B33701A8DF2307

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.08.25 13:00